



Vissa frågor om ledighet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar arbetsmarknadsutskottet sex motionsyrkanden om ledighetsfrågor, bl.a. rätt till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan och för aktiviteter inom frivilligförsvaret. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

En reservation har lämnats av företrädare för Socialdemokraterna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Rätt till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan	6
Rätt till tjänstledighet för aktiviteter inom frivilligförsvaret m.m.	8
Reservation	10
Rätt till ledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan, punkt 1	
(s)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Motioner väckta med anledning av skrivelse 2008/09:220	11
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Rätt till ledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan**

Riksdagen avslår motionerna

2008/09:Kr8 av Christina Axelsson (s),

2008/09:Kr9 av Leif Pagrotsky m.fl. (s) yrkande 2,

2009/10:Kr286 av Carina Hägg m.fl. (s) yrkande 2 och

2009/10:A297 av Christina Axelsson (s).

Reservation (s)

2. **Rätt till ledighet för aktiviteter inom frivilligförsvaret m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:K368 av Helena Bargholtz och Ulf Nilsson (båda fp) och

2009/10:A273 av Eva Flyborg (fp).

Stockholm den 22 april 2010

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hillevi Engström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Elisabeth Svantesson (m), Annika Qarlsson (c), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Jan Ericson (m), Luciano Astudillo (s), Désirée Pethrus Engström (kd), Anna König Jerlmyr (m), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Reza Khelili Dylami (m) och Gulan Avci (fp).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar arbetsmarknadsutskottet sex motionsyrkanden som avser ledighetsområdet. Fyra motionsyrkanden härrör från den allmänna motionstiden 2009, medan två ingår i följdmotioner med anledning av regeringens skrivelse 2008/09:220 *Kyrkoantikvariska frågor*. Skrivelsen och en följdmotion har behandlats i kulturutskottets betänkande 2009/10: KrU4.

Motionerna från 2009/10 refereras utan årtal.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Med början under 1970-talet utökades möjligheterna till ledighet från arbetet genom ny lagstiftning. Syftet var att skapa ökad valfrihet och välfärd för de anställda. Exempel på ledighetslagar är, utöver *semesterlagen* (1977:480), *lagen* (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning (studieledighetslagen), *föräldraledighetslagen* (1995:584) och *lagen* (1997:1293) om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet. I föräldraledighetslagen har det från den 1 juli 2008 införts en ny ledighetsgrund. Föräldrar som vårdar ett barn för vilket det lämnas helt vårdnadsbidrag ska ha rätt till hel ledighet eller förkortning av normal arbetstid med hälften. Från den 1 oktober 2008 finns även i vissa fall rätt till ledighet för att prova annat arbete enligt *lagen* (2008:565) om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete. Den sistnämnda ledighetslagen utgör ett led i den rehabiliteringskedja med fasta hållpunkter som infördes den 1 juli 2008. Syftet med ledighetslagen är att underlätta för sjukskrivna att prova annat arbete och därmed återgå i arbete.

Därutöver finns ledighetsbestämmelser i ett stort antal lagar, bl.a. *lagen* (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen (förtroendemannalagen), *lagen* (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, förkortad MBL, och *arbetsmiljölagen* (1977:1160), förkortad AML. Nämnas bör också *lagen* (1994:1809) om totalförsvarspikt, som innehåller regler om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare som fullgör sina skyldigheter enligt lagen. Vid sidan av lag- och förordningsregleringen finns kompletterande ledighetsregler i kollektivavtal. Viss ledighet följer enbart av kollektivavtal, t.ex. ledighet för vissa familjeangelägenheter som att fira sin egen 50-årsdag eller att delta vid en nära anhörigs begravning. Rätt till ledighet kan också följa av tjänstereglementen, enskilda avtal och sedvänja. För statligt anställda finns vissa särbestämmelser, t.ex. *anställningsförordningen* (1994:373) och *tjänstledighetsförordningen* (1984:111). Enligt dessa regler kan en ledighet avse rätt att pröva ett annat arbete eller en utlandstjänstgöring.

Regelförenklingsarbetet på Arbetsmarknadsdepartementets område har bl.a. inriktats på arbetsmiljöområdet och semesterlagen. Regeringen har aviserat att en proposition om en enklare ledighetslagstiftning kommer att överlämnas till riksdagen under maj månad. Av den lagrådsremiss som regeringen beslutade om i januari i år framgår bl.a. att syftet är att förenkla lagstiftningen och minska företagens administrativa kostnader. Därför föreslås vissa ändringar i de arbetsrättsliga ledighetslagarna, semesterlagen undantagen. I lagrådsremissen föreslås att lagarna samordnas, förenklas och förtydligas, bl.a. i fråga om disposition, rubriker och tidsfrister. Vissa lagar slås samman. *Lagen* (1979:1184) om rätt till ledighet för

vissa föreningsuppdrag inom skolan, m.m. upphävs. Enligt lagrådsremissen påverkas det materiella innehållet i reglerna om rätt till ledighet endast i mindre omfattning av de föreslagna ändringarna.

Rätt till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsförslag om rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Jämför reservation (s).

Bakgrund

I den numera upphävda *kyrkolagen (1992:300)* som framför allt reglerade förhållandet inom Svenska kyrkan fanns en del bestämmelser som sannolikt är grunden till de motioner som behandlas i detta avsnitt. Motionerna aktualiserar frågan om rätt till ledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan. I lagens andra kapitel om Svenska kyrkans demokratiska uppbyggnad slog man fast att Svenska kyrkan genom sina församlingar upprätthöll en riksomfattande verksamhet som var uppbyggd på demokratisk grund. Vidare angavs det att Svenska kyrkans församlingar och stiftsmyndigheter lokalt och regionalt ansvarade för kyrkans verksamhet och att valda ombud för Svenska kyrkan samlades varje år till kyrkomöte.

I kyrkolagens tolfte kapitel om förtroendevalda reglerades rätten till den ledighet från anställning som behövdes för uppdrag bl.a. i kyrkofullmäktige, församlingsdelegerade, kyrkorådet och övriga nämnder samt beredningar. I lagen gavs också möjlighet för bl.a. kyrkofullmäktige och kyrkostämman i en församling att besluta att förtroendevalda i församlingen i skälig omfattning skulle få ersättning för resekostnader och andra utgifter som uppdraget medförde samt ersättning för förlorad arbetsinkomst och arvode.

Resultatet av den ändrade relationen mellan staten och Svenska kyrkan som genomfördes den 1 januari 2000 blev i detta avseende att det i *lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan*, i det följande kallad införelagen, tillfördes en bestämmelse om rätt till ledighet för förtroendevalda inom Svenska kyrkan t.o.m. år 2009. I lagens förarbeten (prop. 1997/98:116) angavs att förslaget grundade sig på hänsyn till intresset av samsyn i framför allt de grundläggande frågorna i stat-kyrkaprocessen och den vikt som kyrkomötet lagt vid frågan. En sådan lösning ansågs också rimlig med tanke på att omställningen skulle underlättas för Svenska kyrkan. Det ansågs dock mot bakgrund av principen om

ökad likställighet mellan trossamfunden inte finnas skäl att föreslå en permanent rätt till ledighet för förtroendeuppdrag, utan rätten till ledighet begränsades till en tidsperiod om tio år. Denna tidsbegränsade rätt till ledighet stadgades i 8 § införandelagen och gällde fram t.o.m. den 31 december 2009.

Motionerna

Socialdemokraterna anser i motion 2008/09:Kr9 yrkande 2 att det ur demokratisk synvinkel är viktigt med rätt till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan. Övergångsbestämmelsen om tjänstledighet och lagen om skattefrihet löpte ut i och med utgången av 2009. Rätt till tjänstledighet är av stor demokratisk vikt, detta för att kyrkan även framöver ska kunna rekrytera förtroendevalda inom alla samhällsgrupper. Många viktiga beslut fattas inom Svenska kyrkan vad gäller såväl vården av vårt gemensamma kulturarv som begravningsverksamheten. Dessutom skulle en rätt till tjänstledighet inte innebära någon kostnad för staten. Även *Christina Axelsson (s)* i motionerna 2008/09:Kr8 och A297 och *Carina Hägg m.fl. (s)* i motion Kr286 yrkande 2 anser att det bör införas en rätt till ledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Svenska kyrkan fram till utgången av 2009 har haft en särställning bland de svenska samfunden när det bl.a. gäller rätten till ledighet för förtroendevalda. Vid beslutet om den ändrade relationen mellan staten och Svenska kyrkan var en viktig utgångspunkt att det skulle skapas en ökad likställighet mellan Svenska kyrkan och andra trossamfund. Utskottet anser att man bör stå fast vid detta. Annars skulle förtroendevalda personer som är verksamma i andra svenska samfund som har demokratiska ordningar bli särbehandlade i detta avseende. Utskottet anser dessutom att sådana förtroendevalda inte utan vidare kan jämföras med förtroendevalda i de borgerliga kommunerna och landstingen som har en lagfäst rätt till ledighet för att utöva av sina uppdrag.

Med hänvisning till det ovan anförda anser utskottet att motionerna 2008/09:Kr8 (s), 2008/09:Kr9 yrkande 2 (s), Kr286 yrkande 2 (s) och A297 (s) bör avslås.

Rätt till tjänstledighet för aktiviteter inom frivilligförsvaret m.m.

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsförslag om rätten till tjänstledighet för aktiviteter inom frivilligförsvaret och ett krav på en utredning om s.k. röddagskonto. Utskottet föreslår att riksdagen avslår båda motionsyrkandena.

Motionerna

Eva Flyborg (fp) anser i motion A273 att frågan om ledighet för utbildning och tjänstgöring inom frivilligförsvaret bör få en lösning snarast. Frågan har behandlats i mer än 18 år utan att man har kommit ett enda steg framåt. Med tanke på de frivilliga försvarsorganisationernas ökade betydelse bör frågan snarast lösas.

Helena Bargholtz och Ulf Nilsson (båda fp) vill i motion K368 att en utredning tillsätts för att se över möjligheterna att fritt få disponera de nuvarande helldagarna. Frågan om ”röddagskonto” är en stor arbetsmarknadspolitisk fråga som berör både arbetstidslagstiftning och lokala och centrala avtal mellan arbetsgivare, anställda och fack, men det är även en fråga om trosfrihet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid ett antal tillfällen under den innevarande mandatperioden behandlat motioner med liknande innehåll som i motion A273 (fp) om rätt till ledighet för frivilligt försvarsarbete.

Utskottet vill i detta sammanhang nämna att det i Sverige finns 18 frivilliga försvarsorganisationer; dessa är ideella föreningar som är fristående i förhållande till varandra och till Försvarsmakten som de samverkar med. Enligt Försvarsmaktens webbplats anses frivilligorganisationerna vara en viktig resurs för Försvarsmakten. Organisationerna rekryterar och utbildar medborgare på frivillig basis för uppgifter inom totalförsvaret.

I november 2008 överlämnade *Utredningen om frivillig försvarsverksamhet* sitt slutbetänkande (SOU 2008:101) med en rad olika förslag på området. Några förslag om tjänstledighet för deltagande i aktiviteter för frivilligförsvaret behandlades dock inte. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet, och en del förslag har redan överlämnats och i vissa fall behandlats av riksdagen (prop. 2008/09:140, bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292, prop. 2009/10:160).

Utskottet kan konstatera att det under de senaste åren pågått ett omfattande arbete inom Försvarsmaktens och frivilligförsvarets område utan att det utmynnat i något förslag i linje med det i motion A273. Därtill kommer att Arbetsmarknadsdepartementet nyligen sett över lagstiftningen på

ledighetsområdet. Utskottet kan konstatera att det inte heller i den beslutade lagrådsremissen om en enklare ledighetslagstiftning finns förslag om tjänstledighet för frivilligt försvarsarbete.

Utskottet har uppfattat att frågan om ledighet från ordinarie arbete för deltagande i frivilligförsvaret ofta kan lösas genom ett avtal eller en överenskommelse mellan den enskilde och dennes arbetsgivare, åtminstone när det gäller kortare uppdrag.

Utskottet vill trots det ovan sagda uttrycka sin förståelse för kravet på rätt till tjänstledighet för utbildning och tjänstgöring inom frivilligförsvaret och utesluter inte att frågan framöver kan få förnyad aktualitet.

När det gäller motion K368 (fp) kan utskottet konstatera att liknande motionsyrkanden tidigare behandlats av riksdagen och att samtliga avslagits.

De svenska helgdagarna regleras i en särskild lag, *lagen (1989:253) om allmänna helgdagar*. Av denna lag framgår att söndagar, inklusive påskdagen och pingstdagen, är helgdagar. Därutöver har Sverige för närvarande elva fristående övriga helgdagar. Av dessa helgdagar har merparten en religiös koppling. Utskottet kan konstatera att både antalet helgdagar och synen på helgdagar har skiftat genom tiderna. Att anpassa och byta helgdagar är inget nytt. Under seklernas gång har många helgdagar försvunnit och andra tillkommit.

Det är naturligt att frågor av det slag som motionen tar upp väcks allt eftersom det blir en större etnisk och religiös mångfald i samhället. Utskottet kan i sammanhanget konstatera att frågan om en friare disposition av ledighet behandlades i utredningen *Tid – för arbete och ledighet* (SOU 2002:58). Utskottet kan dock samtidigt konstatera att frågan är komplicerad och kräver överväganden av vitt skilda slag. Frågan är i hög grad en angelägenhet som arbetsmarknadens parter kan förfoga över i kollektivavtal där förutsättningarna bör vara goda att göra anpassningar till enskilda förhållanden.

Mot bakgrund av det ovan anförda finner utskottet inte det behövligt att för närvarande föreslå några initiativ på dessa områden. Motionerna K368 (fp) och A273 (fp) avstyrks.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Rätt till ledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan, punkt 1 (s)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Luciano Astudillo (s) och Ann-Christin Ahlberg (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2008/09:Kr8 av Christina Axelsson (s),
2008/09:Kr9 av Leif Pagrotsky m.fl. (s) yrkande 2,
2009/10:Kr286 av Carina Hägg m.fl. (s) yrkande 2 och
2009/10:A297 av Christina Axelsson (s).

Ställningstagande

Många viktiga beslut fattas inom Svenska kyrkan när det gäller såväl vården av vårt gemensamma kulturarv som begravningsverksamheten.

De förtroendevalda inom Svenska kyrkan har till uppgift att vara delaktiga i, ta ansvar för och utveckla verksamheten inom Svenska kyrkan. De har ansvar för att Svenska kyrkan även fortsättningsvis är en öppen folkkyrka för alla i hela landet, och de bevakar och beslutar om underhållet av våra kyrkor – en del av vårt kulturarv – samt beslutar i frågor som rör begravningsväsendet.

Svenska kyrkans medlemmar väljer sina förtroendevalda vart fjärde år genom val där medlemmar över 16 år har rösträtt. Svenska kyrkan hade 2009 drygt 36 000 förtroendevalda runtom i landet.

Vi anser att rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan är av stor demokratisk vikt, detta för att kyrkan även framöver ska kunna rekrytera förtroendevalda inom alla samhällsgrupper. Det är viktigt att ge de förtroendevalda en fortsatt laglig rätt till tjänstledighet så att de får tid och möjlighet att fullfölja de uppdrag som de är valda till.

Detta bör ges regeringen till känna. Vi tillstyrker därför motionerna 2008/09:Kr8 (s), 2008/09:Kr9 yrkande 2 (s), Kr286 yrkande 2 (s) och A297 (s).

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner väckta med anledning av skrivelse 2008/09:
220

2008/09:Kr8 av Christina Axelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan.

2008/09:Kr9 av Leif Pagrotsky m.fl. (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ur demokratisk synvinkel är viktigt med rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:K368 av Helena Bargholtz och Ulf Nilsson (båda fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om röddagskonto.

2009/10:Kr286 av Carina Hägg m.fl. (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ur ett demokratiskt perspektiv är viktigt med rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan.

2009/10:A273 av Eva Flyborg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagstadgad rätt till ledighet för deltagande i utbildning och tjänstgöring inom frivilligförsvaret.

2009/10:A297 av Christina Axelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten till tjänstledighet för förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan.